

**«Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды
техникалық университеті» КеАҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен
(2024 жылғы 03 мамыр, №3 хаттама)
БЕКІТІЛДІ**

**«ӘБІЛҚАС САҒЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҒАНДЫ ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ
ЕСЕП САЯСАТЫНА ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР**

Қарағанды қ.

1. «Қаржы активтері мен міндеттемелері» 3-бөлімінің Қаржылық есептілік элементтерін есепке алу 3.4-тармағының 4-абзацы (63-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Қоғам қаржылық активтерді кейіннен амортизацияланған құн, басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын деп мыналарды ескере отырып жіктейді:

- а) ұйым қаржы активтерін басқару үшін пайдаланатын бизнес-модельдер және
- б) шартта көзделген ақша ағындарына байланысты қаржы активінің сипаттамалары".

2. 3-бөлімінің 3.4-тармағының 6-абзацы (65-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Кәсіпорын пайданың немесе залалдың құрамында құнсызданудан түскен пайда немесе залал ретінде есептік «Қаржы құралдарына» жағдай бойынша залалдарға бағалау резервін түзету үшін қажетті күтілетін кредиттік залалдардың (немесе оларды қалпына келтірудің) сомасын таниды

Күтілетін несиелік шығындарды есептеу – бұл дефолт ықтималдығы бойынша өлшенген қаржылық активтің күтілетін қызмет ету мерзімі ішінде несиелік шығындарды бағалау процедурасы.

Күтілетін несиелік шығындарды есептеу үшін Қоғам келесі формуланы қолданады:

$$ECL=EAD*PD*LGD$$

мұндағы ECL – күтілетін несиелік шығындар;

EAD – дефолт қаупі бар несиелік талаптардың мөлшері $EAD=P+CF$;

PD – дефолт ықтималдығы;

LGD – $LGD=1-RR$ дефолт жағдайында жоғалту деңгейі;

P – қаржы активінің ағымдағы құны;

CF – күтілетін ақша ағыны;

RR – қаржы активін қалпына келтіру үлесі (дефолт болған жағдайда қайтарылуы мүмкін жалпы қарыздан түскен қаражаттың %-ы).

Егер қандай да бір рейтингтік агенттіктің дефолт ықтималдығы кестесі болса, формуланың орнына қоғам оны күтілетін несиелік шығындарды (ECL) есептеу кезінде қолданады.

Дефолт тәуекелін анықтау үшін тиісті қаржы құралы бойынша несиелік тәуекелді ішкі басқару мақсаттары үшін қолданылатын анықтамаға сәйкес келетін дефолт анықтамасын қолдану және қажет болған жағдайда сапа көрсеткіштерін (мысалы, қаржылық келісімдер) қарастыру қажет. Алайда, егер ұйымда төлемді кешіктіруді көздейтін дефолт критерийін қолдану орынды екенін көрсететін негізделген және расталған ақпарат болған жағдайларды қоспағанда, дефолт қаржы активі 90 күнге кешіктірілген кезден кешіктірілмейді деген болжам бар.

Күтілетін кредиттік залалдар бойынша бағалау резерві мыналарға тең сомамен айқындалады:

- 12 айлық күтілетін кредиттік залалдар (есепті күннен кейін 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттардың салдарынан туындайтын күтілетін кредиттік залалдар); немесе

- бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар (қаржы құралының қолданылу мерзімі ішінде дефолттың барлық ықтимал жағдайлары салдарынан туындайтын күтілетін кредиттік залалдар).

Егер қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекел бастапқы танылған сәттен бастап айтарлықтай өскен болса, бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдарға арналған резерв танылуға тиіс. Мұндай резервті құру қаржыландырудың маңызды құрамдас бөлігі жоқ келісімшарт немесе сауда дебиторлық берешегі бойынша активтер үшін де қажет».

3. «Негізгі қаражат» 3.1-тармағы «НҚ-тың бастапқы және кейінгі танылуы» тармақшасының 6-абзацы (25-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Негізгі қаражат объектісінің бастапқы құны мыналарды қамтиды:

- сауда жеңілдіктері мен қайтаруларды шегергендегі импорттық баждар мен өтелмейтін салықтарды қоса алғанда, сатып алу бағасы;
- активтің дұрыс жерге жеткізілуіне және Қоғам басшылығының ниетіне сәйкес оның жұмыс істеуін қамтамасыз ететін күйге келтіруге тікелей жатқызылатын кез келген шығындар.

Бастапқы құнға енгізілетін өтелмейтін салық активті сатып алу кезінде төленген ҚҚС болып табылады, оны қолданыстағы салық заңнамасына сәйкес салық салынбайтын айналымдардың мақсаттары үшін пайдаланылатын сатып алынған негізгі құралдар бойынша есепке жатқызуға болмайды».

4. «Амортизацияны есептеу» тармақшасында негізгі құралдардың мынадай түрлерінің амортизация мерзімдері бойынша толықтырулар енгізілсін:

«3. Құрылғылар:

- Электр тарату және байланыс желілері, құбырлар мен газ құбырлары – 15-55 жыл;
- Су құбыры және кәріз жүйесі - 10-45 жыл.

3.1. Жеткізіп беру құрылғылары:

- Құрылымдық кабельдік жүйе және деректерді беру жүйесі – 3-7 жыл.

4.2. Кеңсе жабдықтары және есептеу техникасы:

- Барлық түрдегі компьютерлер мен серверлер, деректерді өңдеу жөніндегі перифериялық құрылғылар мен жабдықтар (принтерлер, сканерлер, плоттерлер, дисклі және таспалы жинақтау дискілері, ақпаратты резервтік сақтау құрылғылары) мультимедиялық құрылғылар, көшіру-көбейту техникасы – 3-7 жыл;

– Ноутбуктер – 3-7 жыл".

5. 3.1-тармақтағы «Жерді жалға алу» деген сөздер «Пайдалану құқығы түріндегі активтер» деген сөздермен ауыстырылсын.

6. «Қызметкерлерге сыйақы» 3.15-тармағының «Тану және бағалау» тармақшасының 11-абзацы (162-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Келесі кезеңде есептелген және төленген есепті жылдың қорытындылары бойынша сыйақыларға күтілетін шығыстар резерв құру жолымен есепке алынады».

7. Қызметкерлерге берілетін сыйақының 3.15-тармағының 1-абзацы (163-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Әлеуметтік салықты және аударымдарды ескере отырып, тұрақты немесе мерзімді сипаттағы сыйлықтар мен сыйақыларға күтілетін шығыстар осындай шығыстарды тану критерийлері орындалған жағдайда олар төленетін кезеңде резерв құру жолымен есепке алынады.

Қоғам Ұжымдық шартта белгіленген тәртіппен күнтізбелік жылда бір рет жыл сайынғы демалысқа сауықтыру үшін лауазымдық жалақы мөлшерінде еңбек демалысына өтемақы төлемдерін көздейді».

8. Қызметкерлерге берілетін сыйақы 3.15-тармағының 3-абзацы (163-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Қызметкерлерге берілетін демалыс сыйақылары бойынша және резервтер бойынша түгендеу жылына бір рет есептік кезеңнің соңында жүргізіледі. Құрылған резервтердің пайдаланылмаған сомалары алынып тасталады».

9. «Ақпаратты ашу» 3.15-тармағының қызметкерлерге берілетін сыйақылар тармақшасының 2-абзацы (164-бет) мынадай редакцияда жазылсын:

«Еңбекақыны есептеу үшін жұмыс уақытын пайдалануды есепке алу табелі негіз болып табылады. Негізгі басқару персоналының педагогикалық және ғылыми қызметін қоса атқарғаны үшін ақы және осындай қызметке байланысты қосымша ақылар мен үстемеақылар өндірістік есепке алу шоттарында ескеріледі».

10. Қызметкерлерге сыйақы 3.15-тармағына «Қызметкерлерге берілетін өзге де ұзақ мерзімдік сыйақылар» тармақшасы қосылсын:

«Қоғам қызметкерлерге біржолғы сыйақы төлеу тәжірибесін жүргізіп келеді:

- мерейтойға байланысты (әйелдерге 55 жыл және ерлер мен әйелдерге 60, 70 ,80 жыл) – Қоғамдағы жұмыс өтіліне байланысты лауазымдық жалақысының мөлшерінде.

Мерейтойлық күндерге арналған жәрдемақылардың міндеттемелерін есептеу кезінде мынадай болжамдар қолданылады:

- көрсетілген күндерге жеткенге дейінгі жұмыс кезеңінде жұмыстан босату ықтималдығына қатысты;

- дисконттау ставкалары және жалақыны индекстеу. Мерейтойларға біржолғы төлемдер бағалауға жатады.

Қоғамда жалақы мөлшері еңбек өтіліне байланысты белгіленеді, сонымен қатар жұмыс өтілі үшін жеке үстемеақыны көздейді, ол өз кезегінде есепті жылға осы қызмет саласындағы қызметкердің жалпы жұмыс өтілі үшін белгілі бір коэффициенттерді қолдана отырып есептеледі.

Еңбек сіңірген жылдар – бұл белгілі бір кәсіби қызметті жүзеге асырған жылдар саны болып табылатын еңбек өтілінің бір түрі, ол еңбек сіңірген жылдары үшін зейнетақы тағайындауға негіз болады, сондай-ақ еңбек қатынастарында жалақыға түрлі үстемеақылар мен басқа да жеңілдіктер береді.

Еңбек өтілі үшін үстемеақы басқа да ұзақ мерзімді сыйақылар ретінде ескеріледі.

Көрсетілген төлемдер бағалауға және есепке алуға жататын қызметкерлердің өзге де ұзақ мерзімді сыйақыларына жатады.

Қоғам белгіленген төлемдер бойынша міндеттемелердің келтірілген құнын және ағымдағы кезеңдегі қызметтердің тиісті құнын, сондай-ақ ол қолданылатын жерде өткен кезеңдердегі қызметтердің құнын айқындау үшін болжамды шартты бірлік әдісін пайдаланады.

Болжамды шартты бірлік әдісі (кейде қызметкер қызмет көрсету кезеңіне пропорционалды түрде бөлінген жинақталған сыйақы әдісі немесе сыйақы/жұмыс ұзақтығы әдісі деп аталады) әрбір жұмыс кезеңін қосымша шартты сыйақы бірлігіне құқықтың пайда болуының негізі ретінде қарастырады және кезеңнің соңындағы міндеттемені анықтау мақсатында әрбір шартты сыйақы бірлігін бөлек бағалайды.

Белгіленген төлемдер бойынша міндеттеменің келтірілген құнын және ағымдағы кезеңдегі қызметтердің құнын, сондай-ақ, егер қажет болса, өткен кезеңдердегі қызметтердің құнын айқындау кезінде Қоғам сыйақыларды бағдарламада белгіленген формула бойынша жұмыс кезеңдері бойынша бөледі. Алайда, егер қызметкер кейінгі жылдары көрсеткен қызметтер алдыңғы жылдармен салыстырғанда сыйақылар мөлшерінің едәуір ұлғаюына әкеп соқтырса, Қоғам сыйақыларды біркелкі негізде бөледі:

а) қызметкер көрсеткен қызметтер алғаш рет бағдарлама бойынша сыйақы алу үшін негіз болған (болашақ жұмысы сыйақы мөлшеріне әсер ете ме, жоқ па оған қарамастан) сәттен бастап;

б) қызметкердің одан әрі қызмет көрсетуі, мұндай өсім жалақының кейінгі өсуі нәтижесінде туындайтын жағдайларды қоспағанда, бағдарламаға сәйкес оған тиесілі сыйақылардың елеулі ұлғаюына әкеп соқпайтын сәтке дейін.

Ақтуарлық жорамалдар есепті кезеңнің соңындағы бағдарламаның ресімделген шарттарында (немесе осы шарттар шеңберінен шығатын практикамен шартталған міндеттемеде) көзделген болашақ сыйақылардың өзгерістерін көрсетеді.

Қызметкерлерге берілетін басқа да ұзақ мерзімді сыйақыларды бағалау үшін мынадай жорамалдар пайдаланылады:

- дисконттау мөлшерлемесі;
- инфляциялық күтулер;
- еңбек өтіліне байланысты жалақының өсуі;
- кадрлардың ауысуы.

Ақпаратты ашу

Қоғам қызметкерлерге басқа да ұзақ мерзімді сыйақыларға қатысты шығыстар ретінде танылған сомалар туралы ақпаратты ашады. Қоғам қаржылық жағдай туралы есепте қызметкерлерге сыйақы беру бағдарламасының таза міндеттемесін (активін) таниды».